

ÎNGERIADA*

EXERCII DE SUFERINȚĂ

Integrala poetică a Judithei Mészáros, apărută la editura Cartier în 2022, este cel mai recent act din demersul lui Claudiu Komartin de a o readuce în atenția publicului pe această poetă atât de enigmatică. În 2016, Judithei Mészáros i se dedica un portret în numărul 18 al revistei *Poesis internațional*, însoțit de o selecție de poeme, pentru ca mai apoi, în 2017, aceasta să fie invitatul invizibil al ediției cu numărul 148 a clubului de lectură *Institutul Blecher*.

Încă de la primul poem, *Îngeriada* își transpune cititorul într-o zonă liminară situată concomitent la începutul și la sfârșitul timpului, o zonă marcată de semnele unui conflict în care două jumătăți ale aceluiși eu se scindează, se caută, se influențează și se rănesc reciproc: „o mână sugrumând-o pe cealaltă/ spintecarea sinelui cu sinele/ pentru ca în fisura astfel căscată/ să cadă brusc infinitul/ crunt în nesfârșita-i goliciune”. Câmpul bătăliei e teritoriul visului, un spațiu adesea văzut ca fiind compensatoriu, dar care e aici înfricoșător, însă mai puțin coșmareasc decât realitatea stării de veghe. Niciunde nu e bine, dar visul cel puțin pare să conțină în sine posibilitatea unei limbi și a unei vieți neinventate încă: „ci tot mai afund,/ în mlaștinile visului, delirând/ atingem arar o fărâcă/ de muritoare/ eternitate”, „înaltul miracol care nu se lasă atins/ decât de firele fugare/ electrizante/ ale visului”. „Periculoasele labirinturi ale delirului” din starea de trezie sunt mai de temut decât coșmarul, iar senzația de irealitate și lipsa de sens care însoțesc fiecare dimineță împing instanța poetică înapoi în brațele increatului, trezind în ea o „leneșă foame de începuturi”. Totul se rezumă la o căutare zadarnică însă, fără de scăpare aici sau acolo, căci „nici îngerirea/ nu ne spală de nesens, de păcat”. Ceea ce ar putea totuși să o facă e scrisul. Din spațiul incert al lucrurilor increate și al nefiiri izvorăște creația, poezia însăși, care se scurge din vis în vene, străpunge pielea palmelor și se transpune direct în real, redând în delirul lingvistic ceva din acea limbă neinventată. Chiar titlurile poemelor din această primă parte sunt trimiteri la cuvintele altora, ei înșiși poeți ai nebuniei și ai reveriei, dar și ai revelației.

Iernii postapocaliptice din *Îngeriada* îi urmează o maniacală renaștere în *Ritualul primăverii*, cea de-a doua parte a primului volum, unde delirul împrumută stilul altor poeți,

personificări multiple ale creației. Ritmul de aici e nevrotic și epuizant, marcat de o bucurie forțată, căci reînvierea e una repetitivă și, astfel, deloc specială. Trezirea la viață e doar realizarea faptului că trăim ca să murim: „iar viața mea, murire ne-ncetată/ să fii/ știind că vei muri”, „o, mai bine mort decât viu,/ mai bine mort”.

Noapte bună, Nino, ultima secvență din *Îngeriada*, stă sub semnul judecății pe pământ. Dipticul agonic vis-realitate e înlocuit acum de unul format din uitare și memorie, iar increatul lasă loc Istoriei. O istorie contrafăcută, cumpărată și vândută pe nimic, o istorie ca o groapă comună „astupată grabnic cu var”. O întrezărim printre versurile de aici pe Mariana Marin. Ca și aceasta, și Judith Mészáros ne deschide ochii și îi forțează să rămână deschiși în fața acelor lucruri pe care din comoditate am prefera să nu le vedem: „dar pe noi toată povestea asta nu ne privea/ auzi, nu ne privea!”. Odată cu mutarea accentului pe istorie, redevenim conștienți de concretețea ființei și de faptul că absența durerii nu e automat ceva pozitiv, „nu mai doare/ nu mai doare nimic”, căci e sinonimă ignoranței: „nu încerca să-nțelegi/ când înțelegi întotdeauna te doare”. Dacă în prima parte ne infuzam de teama de nonsens, ca mai apoi în *Ritualul primăverii* să ne lăsăm duși de torentul delirului, în *Noapte bună, Nino* aflăm că, în fapt, cel mai mare păcat e uitarea cu bună-știință. Instanța poetică resimte nu doar vina de a fi supraviețuit, fie prietenilor, fie Istoriei, ci și vina de a exista, a cărei posibilă ispășire e dată de aducerea aminte, în ciuda durerii: „dar eu să-mi aduc aminte de tine/ de tine/ acest efort încordat, mai dureros ca orice/ amintirea-cuvânt”, „zi de zi fac exerciții de suferință, de contopire cu semenul”.

Tot despre istorie e vorba și în *We all live in a yellow submarine*, apărut în 1994. Întregul poem pare a fi o alegorie a unei distopii, cu ecouri din Orwell și Bradbury. Pe măsură ce submarinul se scufundă în apele gelatinoase ale istoriei, simțim presiunea crescândă și pierderea traiectoriei. Echipajul e izolat, condamnat la reclusiune, singura lume cunoscută lor fiind aceea în care trăiesc și, din această cauză, absurditatea legilor lor le scapă. Nu doar erorile sunt interzise pe submarinul galben; orice manifestare a umanității e văzută ca o abatere de la regulament: „nimic mai important

Janus Smoker

decât înșurubarea corectă a inimii în mijlocul pieptului/ – avertizau difuzoarele, cu vocea lor unduioasă”, „sexele noastre tăiate, decupate din trup/ stăteau laolaltă făcându-și datoria fiecare/ fără plăcere, fără păcat”. Submarinul este el însuși un aparat de control și contrafacere cu săli precum cea de reamintire, unde se manipulează însăși memoria, fie ea colectivă sau individuală, aceeași memorie despre a cărei importanță citeam în primul volum, ori sala oglinzilor unde „niciodată nu poți fi singur”, un ecou al omniprezentei supravegheri din orice distopie. Imaginea din *Noapte bună, Nino*: „ca peștii într-un acvariu galben pătat/ noi, cei ce încă trăim/ lunecând/ nici nu mai știam să ne vorbim” e preluată și exacerbată în *We all live in a yellow submarine*, unde e chiar mai frig decât era în iarna *Îngeriadei*, iar comunicarea, ultima rămășiță a rezistenței, riscă să dispară: „atenție, în curând/ la 76 grade latitudine nordică nici nu vom mai ști să ne vorbim”. Resturile de umanitate, păstrate în ciuda regulamentului, sunt cele care oferă o

cale de ieșire din închisoarea submarinului în derivă: „atunci cel mai slab și mai nevolnic din noi a început să plângă iar zidul/ s-a deschis în dreptul lui doar atât cât să treacă apoi/ s-a reînchis de îndată/ [...] dacă aș râde? și râd// zidul se deschide-n dreptul meu, doar atât cât să trec”. Dar o cale de ieșire nu e obligatoriu și una de salvare: „dar ce este dincolo? BEZNĂ, doar BEZNĂ”.

Pe lângă cele două volume, integrala mai conține și cinci poeme inedite, scrise sub pseudonim și publicate inițial în *România literară* în 2002, în care regăsim, după aproape 10 ani de la debutul Judithei Mészáros, aceeași povară de a fi, aceeași obsesivă vină a supraviețuitorului, ca un spectru ce continuă să bântuie: „și despre vină se poate vorbi și despre ispășirea mereu amânată/ cu neputință îți scriu/ neputința de a iubi, neputința de a mă sinucide” .

*Judith Mészáros, *Îngeriada*, ediție îngrijită de Claudiu Komartin, Editura Cartier, Chișinău, 2022.